

EESTI TÕUGU HOBUSTE JÕUDLUSKONTROLL

ARETUSLOOMA PÕLVNEMIS- JA JÕUDLUSANDMETE KOGUMISE, NENDE ÕIGSUSE KONTROLLIMISE, TÖÖTLEMISE JA SÄILITAMISE KORD

1. Seaduslik alus

Eesti tõugu hobuste jõudluskontrolli viiakse läbi vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seadusele, Loomakaitseseadusele, eesti tõugu hobuste aretusprogrammile, FEI määrustikule.

2. Eesmärk

Jõudluskontrolli eesmärgiks on hobuste välimiku, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, töötlemine, võrdlemine, analüüsimine ning säilitamine nende aretustliku ja geneetilise väärtuse hindamiseks. Hobuste hindamine ja võrdlemine ning nende põlvnemisandmete kõrvutamine võimaldavad hinnata nende aretuslikku väärtust. Võrdleva analüüsi tulemuslikkuse seisukohast on oluline, et jõudluskontrollis osaleks võimalikult suur osa populatsioonist.

Jõudluskontrolli üheks eesmärgiks on aretajatele nende valikute tegemiseks vajaliku analüüsi andmine. Eesti tõugu hobuste jõudluskontrollil kogutavad andmed kannavad olulist eesmärki tõu säilitamise, seejuures tema geneetilise mitmekesisuse säilitamise ja parandamise seisukohast.

3. Mõisted

Jõudluskontroll on hobuste välimiku, jõudlus- ja põlvnemisandmete regulaarne kogumine, registreerimine, töötlemine, säilitamine ja analüüsimine tema aretustliku ja geneetilise väärtuse hindamiseks.

Jõudlusandmed on jõudluskontrolli läbiviimisel kogutud andmed

- hindamistulemused noorhobuste ja suguhobuste ülevaatusel
- hindamistulemused muudel katsetustel (kasutustestid ratsa ja rakendis, veokatsed, töökatsed, vabahüpete ja võõrratsaniku testid)
- ratsaspordi võistluste tulemused

Ülevaatus – ühe päeva jooksul sama hindamiskomisjoni poolt läbiviidud hobuste jõudluskontroll

Aastanäitus –üleriigiline noorhobuste või suguhobuste ülevaatus.

4. Jõudluskontrolli alustamise tingimused

Jõudluskontrolliga on tegu juhul, kui antakse hinnang varsa arengule ja üldmuljele, hinnatakse noorhobuseid või suguhobuseid, katsetatakse hobuseid käesoleva korra ja juhendiga määratud tarbehobuse katsetel, võõrratsaniku testil, vabahüpete testil või ratsaspordivõistlustel.

Jõudluskontrolli jõudlusandmete kogumist võib teostada Eesti Tõugu Hobuse Kasvatajate ja Aretajate Seltsi (EHKAS) poolt tunnustatud jõudlusandmete koguja. EHKASe juhatus võib vajadusel kutsuda hindama ka asjatundjat, kes ei ole EHKASe poolt tunnustatud hindajate nimekirjas.

Jõudluskontrolli teostatakse järgmiste etappidena:

1. varsa areng ja üldmulje. Varsa hindamise juures arvestatakse tema arengut, jalgade ehitust ning üldmuljet.
2. kahe kuni kuue aastaste noorhobuste hindamine. Hindamine toimub vastavalt eesti tõugu hobuse hindamise juhendile.
3. suguhobuste hindamistulemused ülevaastustel, võimalusel koos järglaste hindamisega;
4. eesti tõugu tarbehobuste katsed (tarbehobuse ratsa ja rakendikatsed, veokatsed, töökatsed). Katsed toimuvad vastavalt eeskirjale ning koostatud juhendile kolme aastastele ja vanematele eesti tõugu hobustele.
5. võõrratsaniku test ja vabahüpete test. Test viiakse läbi kolme aastastele ja vanematele hobustele vastavalt koostatud juhendile.
6. ratsaspordivõistlused. Jõudluskontrolli tulemustena arvestatakse kõigi ratsaspordialade võistlustulemusi.

Kõigile etappidele lubatakse nii täkke, märasid kui ruunasid. Ruunade ja ka enamuse täkkude ning märade jõudluskontrolli eesmärgiks on nende vanemate jõudluspärilikkuse ning aretusväärtuse kindlakstegemine. Ülevaastustel hinnatakse võimalikult kõiki Eesti tõugu hobuseid,

5. Jõudlusandmete kogumise ajavahemik

1. varsa areng ja üldmulje - ajavahemik sünnist kuni varsa kuue kuuseks saamiseni;

2. 2 kuni 6 aastaste noorhobuste hindamine;
3. suguhobuste hindamine – alates kuuendast eluaastast;
4. eesti tõugu tarbehobuste katsed alates kolmandast eluaastast;
5. võõrratsaniku test, vabahüpete test - alates kolmandast eluaastast;
6. ratsaspordivõistlused – alates neljandast eluaastast.

6. Põlvnemis- ja jõudlusandmete kogumine ja registreerimine

Hobuste jõudlusandmed registreeritakse ülevaatuste ja võistluste protokollides. Protokollides olevad tulemused kantakse eesti tõugu hobuste elektroonilisse tõuraamatusse.

Hobuse põlvnemisandmeid kontrollitakse hobuse passist (enne 01.01.1998 aastat sündinul hobusel võib olla põlvnemistunnistus). Jõudlusandmete registreerimise aluseks on protokollid ja hobuste hindamise lehed. EHKAS tunnustab ka teiste eesti tõugu hobuste tõuraamatupidajaks tegevusloa saanud aretusühingute protokollitud jõudlusandmeid, aga EHKASe jõudluskontrolli tulemusi arvestatakse prioriteedilt esimestena.

Jõudluskontrolli algdokumendid kogutakse ja säilitatakse EHKASe büroos. Võistlustulemuste andmete registreerimisel kasutatakse lisaks EHKASe poolt kogutud andmetele veel Eesti Ratsaspordi Liidu andmebaasis olevaid andmeid (hobuse omaniku taotlusel ka teiste FEI liikmesorganisatsioonide ametlikke võistlustulemusi).

7. Jõudluskontrolli algarvestuse dokumendid

Jõudluskontrolli algarvestuse dokumentideks on koostatud hindamislehed, eeskirjad ja juhendid:

- Eesti tõugu hobuste hindamise juhend (Lisa 1)
- Hindamisleht (Lisa 2)
- Võõrratsaniku testi juhend (Lisa 3)
- Võõrratsaniku testi hindamislehed (Lisa 4 ja Lisa 5)
- Vabahüpete testi juhend (Lisa 6)
- Vabahüpete testi hindamisleht (Lisa 7)
- Hobuste sõidu-ja veokatsete eeskiri ja juhend (Lisa 8 ja Lisa 9)

- Tarbehobuste katsete juhend ja skeem (Lisa10)
- Tarbehobuste katsete hindamise leht (Lisa 11)

Eesti Ratsaspordi Liidu võistlusmäärustikud on kättesaadavad ERL kodulehel www.ratsaliit.ee

8. Jõudlustunnuste geneetiline hindamine, tõugude geneetilise hindamise meetoodika, indeksid

Jõudlustunnuste geneetilist hindamist ja indeksite arvutamist piirab hobuste väike arvukus, puudub jõudlustunnuste geneetilise hindamise meetoodika. Eesti tõu geneetilise hindamise osas tehakse koostööd rahvusvahelise tunnustuse saanud geneetikalaboritega.

9. Välimiku tunnuste geneetiline hindamine, tingimused, standardid, grupeerimised ja tunnused

Välimiku tunnuste geneetilist hindamist piirab hobuste väike arvukus. Eesti tõu välimiku tunnuste geneetilise hindamise osas tehakse koostööd rahvusvahelise tunnustuse saanud geneetikalaboritega.

10. Erinevate välimikuosade hindamiskriteeriumid, nõuded, mudelid ja standardid, indeksid, nende arvutamise meetoodika

Nõuded eesti hobuse tüübile ja välimikule on toodud aretusprogrammis.

Hobuse arengu hindamiseks kasutatakse hobuste mõõtmisandmeid. Hobustel võetakse järgmised mõõtmed: turjakõrgus, rinnaüumbermõõt ja kämblaüumbermõõt, vajadusel üksikute kehaosade mõõtmed (selja kõrgus, laudja pikkus ja laius, rinna sügavus ja laius jt). Hobuse välimikku hinnatakse eest-, külg- ja tagantvaates.

On soovituslik, et hobusel on tehtud enne Aastanäitust tervisekontroll. Tervise või pärilike vigadega hobuseid ei hinnata. Hobust, kellel esineb mõigaslau, pätk, kõrivilistamine, künahaukamine või jänesekand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänesekannaga hobusel, kellel on väljendunud väga hea tõutüüp ja kõrge jõudlus, võib välimikku hinnata, kuid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

Jõudluskontrollis osalevate eesti tõugu hobuste kaasamiseks võimaldatakse ülevaatused kahel tasemel.

TASE A: Ülevaatus hobuse käekõrval ja vabaliikumisel esitlemisega, hobused mõõdetakse.

Hinnatakse 10 punkti skaalal järgnevaid valikutunnuseid:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) galopp (Ülevaastusel soovituslik. Aastanäitusel kohustuslik.)
- g) hüpe (Aastanäitusel täkkudel kohustuslik)
- h) üldmulje

TASE B: Ülevaatus ilma liikumise kohustusliku hindamiseta.

Hinnatakse 10 punkti skaalal järgnevaid valikutunnuseid:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) üldmulje

Võõrratsaniku testil hinnatakse järgmisi valikutunnuseid, eraldi vabaliikumisel ja ratsanikuga:

- 1. samm
- 2. traav
- 3. galopp
- 4. hüpe (omaniku soovil)
- 5. ratsastatavus

Vabahüpetel hinnatakse järgmisi valikutunnuseid:

- 1. galopp
- 2. hüppevõime

3. hüppestiil

4. üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt, 10 punkti süsteemis.

Hinnetesõnalised väljendused on:

10 = suurepärane, veatu

9 = väga hea

8 = parem kui hea

7 = hea

6 = keskmine, piisav

5 = rahuldav

4 = mitterahuldav

3 = halb

2 = väga halb

1 = mitteamvestatav

0 = hindamata

11. Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontroll, töötlemise ja säilitamise kord, kättesaadavus.

Aretuslooma põlvnemis- ja jõudlusandmete õigsuse kontrolli, töötlemise ja säilitamise korra, andmete kättesaadavuse eest vastutab juhatus. Aretuslooma põlvnemisandmete õigsust kontrollib tõuraamatupidaja. Jõudlusandmete õigsust kontrollib tõukomisjon jõudluskontrolli protokollide alusel.

Kontrollimise aluseks on järgmised dokumendid:

1. hobuse pass

2. hindamislehed

3. jõudluskontrolli protokollid

Andmeid säilitatakse tähtajatult ning on kättesaadavad EHKASE büroos ja kodulehel.

12. Andmete säilitamine, kontroll ja vastutus.

Tõuraamatusse kantud andmete säilitamine on tähtajatu, kontroll ja vastutus lasub EHKASE juhatusel.

13. Andmed laboratooriumi kohta, kus tehakse jõudluse määramiseks vajalikke analüüse
Eesti hobuste jõudluse määramiseks vajalikke analüüse laboratooriumites ei teostata.

14. Aretuslooma jõudlusandmete ja nende hindamistulemuste avaldamise kord

Hindamistulemused avaldatakse protokollina esimesel võimalusel EHKASE kodulehel ja PRIA hobuslaste andmebaasis.

Võistlustulemusi avaldavad ürituste korraldajad, need on kättesaadavad www.ratsanet.ee/ ,
www.hobumaailm.ee/ või EHKASE kodulehel.

Kõigi jõudluskatsete tulemused kantakse omaniku soovil hobuse passi.

15. Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid ning jõudlusandmete koguja tunnistus

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogramm lähtub eesti hobuste aretusprogrammist, koolituse kestvus otsustatakse koolitaja poolt. Praktilised jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammid viiakse läbi hobuste hindamistel hindamiskomisjoni liikme poolt.

Jõudlusandmete kogumise koolitusprogrammide läbiviimise eest vastutab EHKASE juhatus.

Andmeid säilitatakse tähtajatult ja kontrolli teostab EHKASE juhatus.